Vilniaus St. 13 and Kriveikiškių St. 8

In 2015, an excavation (16.7 m^2) was conducted at site II, which was on the plot at Vilniaus St. 13 in Kernavė Old Town (Fig. 1). 15th–20th-century layers and three objects characteristic of these periods were discovered. The majority of the finds consisted of sherds of partly thrown and thrown pottery but also included several stove tile fragments, shoe fittings, and coins (Fig. 2).

In the 12 m^2 trench excavated on the plot at Kriveikiškio St. 8, 19th–20th and 17th–18th-century layers and objects were recorded. The majority of the finds consisted of sherds from ceramic vessels (Fig. 3). The small finds included knife fragments, a shoe fitting, a thimble, and an artefact with no determined purpose.

KLAIPĖDA

Rytis Šiaulinskas

Tomo ir Pylimo gatvės

Klaipėdos miesto savivaldybės administracija organizuoja Klaipėdos miesto Tomo ir Pylimo gatvių rekonstrukciją. Prieš projektavimo darbus užsakyti žvalgomieji tyrimai Tomo gatvės dalyje nuo Tiltų iki Pylimo gatvės bei Pylimo gatvėje. Tomo ir Pylimo gatvės patenka į valstybės saugomą Klaipėdos senojo miesto vietos (UK 27077) teritoriją.

Artimiausioje aplinkoje buvusios Šv. Jono bažnyčios vietoje 1994–1995 m. archeologinius tyrimus vykdė R. Sprainaitis (*ATL 1994* ir *1995 metais*, V., 1996, p. 222–223). Ištirtas 205,6 m² plotas, bendras kultūrinio sluoksnio storis siekė iki 3,5 m. Tyrimų metu aptikta XVI–XVIII a. skirtinų radinių ir mūrinių pastatų liekanų, skirtinų XVIII a. Taip pat rasta daug žmonių kaulų iš suardytų kapų ir 6 kapai, datuojami XVIII–XIX a. I puse.

2015 m. žvalgomieji tyrimai vykdyti kasant 4 šurfus. Du šurfai kasti Tomo gatvėje: šurfai 1 (3,6x2 m dydžio) ir 4 (2x2 m dydžio), kiti 2 šurfai kasti Pylimo gatvėje: šurfai 2 (2,5x2 m dydžio) ir 3 (2x2 m dydžio). Bendras tirtas plotas – 20,2 m² (1 pav.).

Šurfas 1 kastas Tomo gatvės ŠR gale. 10 cm gylyje fiksuotas raudonų plytų mūro viršus. Mūras 50–60 cm pločio, jo apačia fiksuota 3,3–3,4 m gylyje, jis tęsėsi už šurfo ribų. Mūro išorėje (PV dalyje) fiksuotos su juo susijusios požeminės inžinerinės komunikacijos: nuotekų ir vandentiekio (?) trasų fragmentai. Preliminariai mūras datuojamas XX a. Šurfo PV dalyje fiksuoti mūro įrengimo metu nesuardyti kultūriniai sluoksniai: nustatyta, kad šioje Tomo gatvės atkarpoje supiltiniai sluoksniai tęsiasi iki 1,5 m gylio. Giliau fiksuoti nesuardyti XVI–XVIII a. datuojami kultūriniai sluoksniai su šio laikotarpio radiniais: tai neglazūruotų ir ruda bei žalia glazūra dengtų keraminių žiestų indų fragmentai (2:3 pav.), trikojų keraminių indų kojelės, balta ir mėlyna glazūra dengti lėkščių fragmentai, baltos molio masės bokalo, dengto balta ir mėlyna glazūra, fragmentas (2:4 pav.), koklių fragmentai (2:2 pav.), iš kurių išsiskyrė plokščiojo koklio, dengto žalia glazūra, fragmentas su reljefiniu piešiniu. Siužetas „Jauna moteris, besišildanti prie krosnies“ datuojamas XVI a. viduriu (2:1 pav.). Taip pat rasta stiklinių indų šukių, lango stiklo šukė, kaltinė vinis ir odinio dirbinio fragmentas. 2,5 m gylyje PV tirto ploto kampe atidengti 4 vienoje eilėje įkasti 13–15 cm skersmens nužievinti rąstai – polių viršus. Išlikęs aukštis – nuo 30 iki 40 cm. Polių eilė orientuota lygiagrečiai Tomo gatvei. Įžemis – šviesiai

pilkas šlynas, fiksuotas 3,45 m (H_{abs} 0,35 m) gylyje.

Šurfas 2 kastas Pylimo gatvės PR dalyje. Iki 1,28–1,48 m gylio fiksuoti supiltiniai sluoksniai. XVI–XVIII a. sluoksniai fiksuoti iki 2,4–2,47 m gylio. Tyrimų metu surinkti tokie radiniai: neglazūruotų ir ruda bei žalia glazūra dengtų keraminių žiestų indų fragmentai, 2 juoda glazūra dengtų čerpių (?) fragmentai, 6 kaolininės pypkių galvutės, daug kaolininių pypkių kotelių (71 vnt.), kurių dalis puošti dantytu ornamentu (3:2 pav.), stiklinių butelių fragmentai, 3 kaltinės vinys, geležinis bato apkaustas, varinio apkalo fragmentas, odinio bato kulno dalis, koklis, ornamentuotas erelių ir liūtų figūromis, datuojamas XVII a. (3:3 pav.), ir geležinis žvejybinis kabliukas (3:1 pav.). Nuo 2,4–2,47 m gylio fiksuoti potvynių ir šioje vietoje buvusio stovinčio vandens suformuoti sluoksniai. Šurfas kastas iki 2,92 m (H_{abs} 1,04 m) (4 pav.).

Šurfas 3 kastas Pylimo gatvės Š dalyje. Tiriant šurfą iki 1,6 m (H_{abs} 2,29 m) gylio fiksuoti supiltiniai XX a. datuojami sluoksniai. Dėl kilusio užgriuvimo pavojaus šurfas giliau netirtas.

Šurfas 4 kastas Tomo gatvės ŠR dalyje. Tiriant šurfą iki 1,14 m (H_{abs} 2,56 m) gylio fiksuoti supiltiniai XX a. II puse datuojami sluoksniai. Nuo 2 m gylio fiksuoti vienas kitą dengiantys pilkai rudo sąnašinio smėlio ir tamsiai rudos durpingos žemės sluoksniai su daugybe skiedrų ir XVI–XVII a. radiniais. Pjūvyje išskirti 3 tamsiai rudos durpingos žemės sluoksniai su daugybe skiedrų. Šiuose sluoksniuose aptikta keraminių žiestų indų fragmentų, iš kurių vienas dengtas ruda glazūra, 2 puodyninių koklių fragmentai, 2 molio tinko fragmentai, odos skiautės fragmentas ir odinio bato kulno dalis. Tokia stratigrafija tęsėsi iki pat 3,15 m gylio

1 pav. Klaipėdos senojo miesto vietoje, Tomo (atkarpa tarp Tilto ir Pylimo gatvių) ir Pylimo gatvėse vykdytų žvalgomųjų tyrimų situacijos planas: 1 – 2015 m. tirti šurfai; 2 – ankstesni tyrimai. R. Šiaulinsko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the evaluation conducted on Tomo Street (between Tilto and Pylimo Streets) and on Pylimo Street in Klaipėda Old Town: 1 – 2015 test pits; 2 – earlier investigations

2 pav. Šurfe 1 aptikti radiniai. 1, 2 – koklių fragmentai; 3 – lėkštės šukė; 4 – bokalo fragmentas. D. Paparigos nuotr.

Fig. 2. Finds discovered in test pit 1. 1, 2 – stove tile fragments; 3 – plate sherds; 4 – a mug fragment

3 pav. Šurfe 2 aptikti radiniai: 1 – geležinis žvejybinis kabliukas; 2 – kaolininiai ornamentuoti pypkių koteliai; 3 – koklio fragmentas. D. Paparigos nuotr.

Fig. 3. Finds from test pit 2: 1 – an iron fish hook; 2 – the stems of decorated kaolin pipes; 3 – a stove tile fragment

4 pav. Pylimo gatvėje tirtas šurfas 2. R. Šiaulinsko nuotr.

Fig. 4. Test pit 2 on Pylimo Street

(H_{abs} 0,56 m), kur atsidengė įžemis – šviesiai pilkas šlynas. Šie persidengiantys sluoksniai greičiausiai susiformavo vis atnaujinant Tomo gatvę (galbūt po stambesnių potvynių) – šlapiose vietose supilant skiedrų sluoksnį. Kelio sausinimo versiją patvirtina ir 2,25–2,4 m gylyje vieno iš skiedrų sluoksnio viršutinėje dalyje aptikti sumesti pavieniai raudonų plytų fragmentai ir lauko akmenys. Viršutiniame aprašytos stratigrafijos sluoksnyje (rudoje žemėje su gausiomis skiedromis) 2,23 m gylyje (H_{abs} 1,51 m) aptiktas bronzinės įvijinės apyrankės fragmentas, puoštas geometriniu įkartų ornamentu. Preliminariai apyrankės fragmentas datuojamas III–IV a., gali būti, kad tai Klaipėdos miesto apylinkėse suardytame romėniško laikotarpio kapinyne aptiktas radinys, XVII a. atsineštas į miesto teritoriją bei čia pamestas.

Tyrimų metu Tomo gatvėje surinkta informacija suteikia naujų duomenų, patvirtinančių M. Brazausko hipotezę (Brazauskas M., XVI–XVII a. Klaipėdos kultūrinių sluoksnių stratigrafija: nauji miesto suplanavimo bei pirminio užstatymo tyrimų duomenys, *Istorija*, 2008, t. LXIX/69, p. 8–21), kad ankstyvojo Klaipėdos miesto (XVI a. II pusės – XVII a.) gatvių struktūra suformuota pagal iš anksto sudarytą planą.

Tomo and Pylimo Streets

In 2015, an evaluation (four test pits, a total of 22.2 m^2) was conducted in the segment of Tomo Street between Tiltų and Pylimo Streets and on Pylimo Street in Klaipėda Old Town (Fig. 1). 2.5–3.15 m thick, 16th–20th-century cultural layers were discovered (Fig. 4). The layers contained finds from various periods (Figs. 2–3), the majority of which consisted of pottery, stove tiles, glass bottle and vessel shards, Dutch pipe fragments, the remains of a leather

shoe, fish hooks, etc. A fragment of a 20th-century masonry wall was also unearthed. The street horizons that existed during the 16th–17th centuries were recorded during the investigation of Tomo Street.

KUDIRKOS NAUMIESTIS

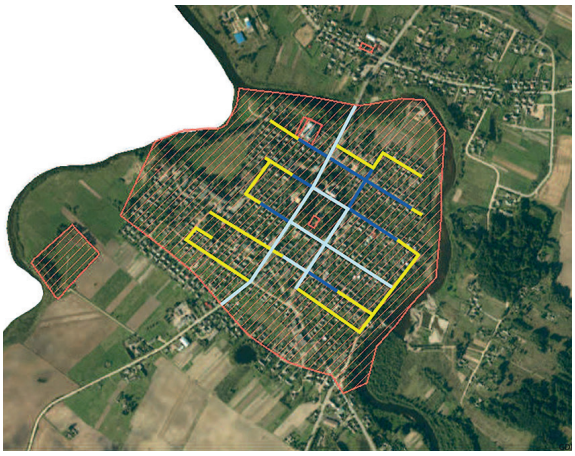
Birutė Lisauskaitė

Žvalgomieji tyrimai Kudirkos Naumiestyje

2015 m. buvo tęsiami dar 2011 m. pradėti žvalgomieji tyrimai Kudirkos Naumiesčio istorinio centro (UK 17093) teritorijoje, numatytų vandentiekio bei fekalinės nuotekynės tinklų įrengimo vietose, S. Dariaus ir S. Girėno, Varpo, Tiesos, Šešupės, Kranto, Vytauto, Vilties ir Bažnyčios gatvių atkarpose. 2015 m. buvo iškasti 45 žvalgomieji šurfai, kurių bendras plotas – 123,75 m².

Manoma, kad Kudirkos Naumiestis, esantis tarp Šešupės ir Širvintos upių, buvo pradėtas kurti Duliebaičių kaimo, minimo dar 1561 m. sudarytame Jurbarko ir Nova Volia (dabar Virbalio) inventoriuje, teritorijoje 1639–1643 m. laikotarpiu. 1643 m. kovo 26 d. miestui buvo suteiktos savivaldos teisės, leista rinktis turgams, sudaryti magistratą, teismą ir statyti rotušę, krautuves šalia jos bei steigti cechus. Kudirkos Naumiestyje, kaip ir kituose XVI a. II pusės – XVII a. miestuose, buvo stačiakampį gatvių tinklą formuojanti ne tik centrinė keturkampė aikštė, bet ir keturkampiai kvartalai. Toks planas išliko iki šiol.

Miesto, įsikūrusio Šešupės ir Širvintos upių apsuptame pusiasalyje, teritorijos P ir PR bei

1 pav. Kudirkos Naumiesčio istorinio centro gatvių trasose aptikti kultūriniai sluoksniai: 1 – XVI a. II pusė; 2 – XVIII–XX a. I pusė; 3 – netirtos gatvių trasos. B. Lisauskaitės brėž.

Fig. 1. The cultural layers discovered on the street routes in the historical centre of Kudirkos Naumiestis: 1 – second half of the 16th century; 2 – 18th–first half of the 20th century; 3 – uninvestigated street routes

ŠV dalys iki pat XX a. vidurio buvo užliejamos šių upių potvynių metu. Ypač dideli potvyniai, minimi istoriniuose šaltiniuose, yra buvę 1831 ir 1919–1920 m. Jų palikti sąnašinio smėlio sluoksneliai archeologinių tyrimų metu rasti Varpo, Šešupės, Bažnyčios ir S. Dariaus ir S. Girėno gatvėse kastuose šurfuose.

XVI a. II pusėje suplanuotos miesto gatvės ir kvartalai buvo panašaus ilgio, tačiau bent jau iki XVIII a. II pusės gyvenama buvo arčiau centro arba sausesnėse gatvių dalyse: S. Dariaus ir S. Girėno gatvių PR dalies 250 m ilgio atkarpoje, t. y. nuo dabartinės Varpo gatvės iki sodybos S. Dariaus ir S. Girėno g. 3 (šurfo 41), o ŠV gatvės dalyje, nuo Tilto gatvės iki Širvintos pakrantės, – 95 m ilgio atkarpoje, Varpo gatvėje – nuo buvusios turgaus aikštės iki Bažny-